

5. Ellore, S., B., Niranjana, S., Brown, U., J. (2014). The Influence of Internet Usage on Academic Performance and Face-to-Face Communication. *Journal of Psychology and Behavioral Science*, 2(2), P.163-186. Retrieved from: http://jpbsnet.com/journals/jpbs/Vol_2_No_2_June_2014/10.pdf

6. Levy, M. (2009). Technologies in use for second language learning. *Modern Language Journal*, 93(1), P. 769-782.

7. Richardson, W. (Ed.). (2009). *Blogs, wikis, podcasts and other powerful web tools for classroom* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ БРАТІВ ГРІММ «ХОРОБРИЙ КРАВЧИК»)

Людмила Лузанова

викладач

Ізмаїльський державний гуманітарний університет (Україна)

Метою будь-якого перекладу є адекватний переклад тексту, який повинен відтворювати зміст і форму оригіналу засобами іншої мови та викликати у іншомовного реципієнта таку реакцію, яка відповідає комунікативній спрямованості відправника. В перекладацькій діяльності особливої значущості набувають інструменти, які перекладач збирається використати, щоб виконати адекватний переклад. Отримавши оригінал, перекладач проводить ряд системних операцій, які допомагають створити текст перекладу. Іншими словами – це перетворення або трансформація оригіналу в текст перекладу. На цьому і ґрунтується трансформаційна теорія перекладу.

Це питання вже багато років вивчається в перекладознавстві такими науковцями, як Л. С. Бархударов, В. С. Виноградов, В. Н. Комісаров, О. Д. Швейцер, Я. І. Рецкер, Л. К. Латишев, А. Ф. Архіпов, Т. Р. Кияк, А. В. Мамрак та багато інших.

Відмінності в системах мов і правилах використання мовних одиниць постійно створюють визначення проблеми в процесі перекладу, внаслідок чого перекладач вимушений удаватись до перетворень, що називаються перекладацькими трансформаціями. Прийоми логічного мислення, за допомогою

яких розкривається значення іншомовного слова в контексті, прийнято називати лексичними трансформаціями. Суть трансформації полягає в заміні лексичної одиниці, що перекладається, словом або словосполученням, яке реалізує сему цієї одиниці мови оригіналу [6, с. 1].

Метою нашої статті є розкриття сутності лексичних трансформацій та дослідження їх прояву під час перекладу авторського тексту, що передбачає вирішення наступних завдань: розкриття поняття «перекладацька трансформація»; висвітлення різних класифікацій перекладацьких трансформацій; виявлення в тексті перекладу казки братів Грімм «Хоробрий кравчик» лексичних трансформацій та визначення мотивів їх використання. *Матеріалом* для дослідження послужила авторська казка братів Грімм «Хоробрий кравчик» та її переклад, виконаний С. Й. Сакидон та Є. О. Поповичем.

Актуальність теми нашої статті визначається необхідністю повного виявлення і всебічного вивчення лексичних трансформацій, використаних в перекладі авторського тексту казки для досягнення адекватності перекладу. Такий аналіз дасть багато прикладів використання лексичних трансформацій для майбутніх перекладачів.

Перекладацькі трансформації – перебудови, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць мови оригіналу до одиниць мови перекладу [10, с. 142]. З метою визначення перекладацьких трансформацій науковці обирають різні ключові слова, визначаючи їх як «прийоми логічного мислення» (Я. І. Рецкер), перетворення, заміни у процесі перекладу однієї форми вираження іншою (О. Д. Швейцер), міжмовні перефразування (Л. К. Латишев), засоби перекладу за умови відсутності словникової відповідності або неможливості використання таких відповідників з огляду на контекстуальне оточення (В. Н. Комісаров) [9, с. 2]. Л. С. Бархударов цілком слушно проектував перекладацькі трансформації як міжмовні перетворення на досягнення перекладацької еквівалентності (адекватності) перекладу попри розходження у формальних і семантичних системах двох мов [2, с. 43].

У сучасному перекладознавстві не існує єдиної точки зору щодо класифікації перекладацьких трансформацій. Українські дослідники Кияк Т. Р., Науменко А. М. та Огуй О. Д. визначають, що мовним рівням мають відповідати рівні перекладу (фонетичний, морфологічний, лексичний, синтаксичний), які пов'язані з певними типами трансформацій та пропонують наступну класифікацію трансформацій: фонетично-імітаційні, морфолого-категорійні, лексико-семантичні

та синтаксично-реченнєві трансформації [7, с. 132]. За класифікацією Бархударова Л. С. перекладацькі трансформації поділяються на такі: випущення, додавання, перестановки і заміни [2, с. 117].

Російський дослідник Архіпов А. Ф. розділяє усі прийоми перекладацьких трансформацій на граматичні та лексико-семантичні. До лексично-семантичних трансформацій, на думку Архіпова А. Ф., належать: додавання слів, словосполучень і речень; випущення лексичних елементів; лексичне розгортання, тобто використання замість слова певного словосполучення, що має таке ж саме значення; лексичне згортання, тобто використання замість словосполучення слова, без суттєвої заміни його значення; стилістична нейтралізація – вмотивоване позбавлення експресивності, емоційності, обраного функціонально-стилістичного відтінку; стилістична спеціалізація – вмотивоване використання замість стилістично-нейтральної одиниці елемента з експресивним, емоційним чи обраним функціональним відтінком; генералізація – заміна видового поняття родовим; конкретизація – заміна родового поняття видовим; логічний розвиток – використання замість даного елемента дійсності іншого, який знаходиться з першим у нерозривному зв'язку; антонімічний переклад – переклад за допомогою антоніма ключового слова з одночасним додаванням чи опущенням заперечення; конверсивна заміна – заміна даного відношення елементів ситуації на протилежне; цілісне перетворення – корінна зміна способу опису ситуації, яка складається зразу з декількох трансформацій [1, с. 111].

У нашому дослідженні ми обираємо класифікацію лексико-семантичних трансформацій за Архіповим А. Ф., яка є найбільш розгорнутою і дає нам можливість детально проаналізувати використання лексичних трансформацій при перекладі казки братів Грімм «Хоробрий кравчик».

Лексичний елемент перекладається не окремо, а в сукупності його контекстуальних зв'язків і функціональних характеристик, що й демонструє, зокрема, переклад багатозначних слів. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою адекватного перекладу лексики, оскільки контекст часто диктує необхідність відхилення від словникових відповідників.

Під час аналізу перекладу казки братів Грімм «Хоробрий кравчик», зробленого перекладачами Сакидон С. Й. та Поповичем Є. О., ми знайшли всі види лексико-семантичних трансформацій за Архіповим А. Ф.

Більш уживаною лексико-семантичною трансформацією у казці є смислове узгодження. *Смислове узгодження* – це прийом за допомогою якого переклад слова

здійснюється не на основі словникових відповідників, а на основі контексту [10, с. 151]. Наприклад: *Die Frau stieg die drei Treppen mit ihrem schweren Korbe zu dem Schneider herauf und musste die Töpfe sämtlich vor ihm auspacken.* – Жінка й собі зраділа, що швидко спродається, зайшла до кравчика і **показала** йому свої глечики. Перекладачі використовують цю трансформацію при перекладі казки, для того щоб діти могли без ускладнень сприймати інформацію. Іноді узгодження лексичних одиниць викликано логічним розвитком подій у казці.

Досить частотними при перекладі авторських текстів виявилися трансформації *додавання й вилучення* слів. Додавання слів у переважній більшості випадків диктується застосуванням описового перекладу. Наприклад: *Vor dem Tore bemerkte er einen Vogel, der sich im Gesträuch gefangen hatte, der musste zu dem Käse in die Tasche.* – Біля воріт бачить – пташина заплуталась в кущах. **Він і її сховав** у кишеню. Поява додаткових лексем також пов'язується з мовленнєвими нормами мови перекладу. Наприклад: *Der Riese sprach: «Wenn du ein so tapferer Kerl bist, so komm mit in unsere Höhle und übernachtete bei uns».* – **Тоді** велетень каже: – **Ну**, якщо ти такий хоробрий та **дужий**, то ходімо в нашу печеру. Додавання цілих речень викликано бажанням перекладачів зберегти колорит казки, її національну своєрідність. Наприклад: *Der Riese den Schneider verächtlich an und sprach: «Du Lump! Du miserabler Kerl!».* – Велетень зневажливо подивився на кравчика та й каже: – Ах ти ж, голодранцю! Жалюгідна комахо! **Ти ще рівнятимешся до мене?** Вилучення слів у більшості випадків пов'язане з необхідністю уникнути тавтології при перекладі. Наприклад: *Die Reiter wollten ihm keinen Glauben beimessen und ritten in den Wald hinein.* – Вершники не йняли віри і поїхали в ліс подивитись.

Найменш вживаною лексичною трансформацією з розглянутих при перекладі казки є адаптація. *Адаптація* – перекладацький прийом, що полягає у заміні невідомого відомим та незвичного звичним. Наприклад: *«Gut Mus feil! Gut Mus feil!».* – **Варення**, смачне варення!

Отже, при перекладі художніх текстів, зокрема казок, виникає необхідність застосування перекладацьких лексичних трансформацій. У проаналізованому матеріалі зафіксовано конкретизацію й генералізацію значень, логічний розвиток, смислове узгодження, додавання й вилучення слова, цілісне перетворення, лексичне розгортання та згортання, конверсивна заміна і адаптація. Це зумовлено головним чином розбіжностями в лексико-граматичних системах двох мов,

відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем.

Література:

1. Архипов А. Ф. Самоучитель перевода с немецкого языка на русский / А. Ф. Архипов. – М. : Высш.шк., 1991. – 255 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода /Л. С. Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 237 с.
3. Беляков В. І. Лексичні трансформації при перекладі художніх текстів / В. І. Беляков, Токовенко А. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://confcontact.com/2013_04_17/13_Belyakov.htm
4. Брати Грімм Казки / Для шкільного віку; Пер. С. Й. Сайкидон та С. О. Попович. – Дніпропетровськ: Січ, 1993. – 144 с.
5. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
6. Гончаренко Л. Теоретичні засади дослідження перекладацьких трансформацій / Л. Гончаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: oldconf.neasmo.org.ua/node/3032
7. Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу німецької мови / Т. Р. Кияк, А. М. Наумко, О. Д. Огуй. – Вінниця : Нова Книга, 2006. – 592 с.
8. Кобякова І. Проблеми перекладу мовних реалій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua >
9. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
10. Кучер З. І. Практика перекладу / Кучер З. І., Орлова М. О., Редчиць Т. В. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 504 с.
11. Михайленко О. О. Методологія перекладу: понятійно-термінологічні особливості / О. О. Михайленко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://philolog.univ.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2013_43_3/083_089.pdf
12. Остроушко О. А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою / О. А. Остроушко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journal.kpdu.edu.ua/filstd/article/.../708/650

13. Селіванова О. О. Нова типологія перекладацьких трансформацій (на матеріалі українсько-російського перекладу) / О. О. Селіванова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://selivanova.net/downloads/new%20typology%20of%20transformations%20in%20translation.doc>

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ЕМОЦІЙНА СПЕЦИФІКА НАУКОВО- ФАНТАСТИЧНОГО ТЕКСТУ

Галина Олейнікова

к. філол.н., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет (Україна)

З давніх пір мова розглядається як орган, який утворює думку і робить вплив на формування системи понять і цінностей у свідомості людини [2, с.127].

Кожна мова – це складова частина культури народу, з допомогою якої створюється певна модель навколишнього нас світу. Дана модель знаходить своє відображення у вигляді певних структур свідомості, які мають назву «концепт» [3, с. 17].

Запропонована стаття має на *меті* розкрити суть основних лінгвістичних дефініцій ключових термінів *концепт*, *емоція* та з'ясування їх репрезентації в тексті.

Наукова новизна праці пов'язана з аналізом матеріалів присвячених поняттю концепт та емоція і демонструє використання емоційного концепту «Страх» у жанрі науково-фантастичного тексту з позиції когнітивної лінгвістики.

Поняття *концепт* є ключовим в когнітивної лінгвістиці, це найважливіша складова лінгвістичної картини світу (Н. Д. Арутюнова, А. Вежбицкая, С. Г. Воркачев, Н. А. Красавській, Е. С. Кубрякова, Ю. С. Степанов, В. І. Шаховській і ін.). На думку З. Д. Попової, концепт трактується як ідеальна сутність, яка формується в свідомості людини у вигляді глобальної, організованої одиниці розуму, багатовимірної ідеалізованої освіти, що відбиває в себе багатовікові накопичення етносу про навколишню референтну ситуацію [7, с. 30].